

ROSS KÁROLY

Ne repülj messzire

Minden ősz az élet teljes reménytelenségével indult. Egy nagy zuhanással a semmi-be. A többi évszakot általában ki tudta számítani, az őszt sosem. Mint a halál, olyan váratlanul vágott oda, s még azt az esélyt sem hagyta meg a védekezésre, amit a halál úgy általában meg szokott.

Gyerekkorában kezdődött az egész. Az iskolával. Nem is, először az óvodával. Már oda se járt szívesen. Később aztán sehogy, megszökött. Átmászott a kerítésen, és hazament. Nem értette, miért kell ott lennie, amikor otthon is lehetne. Az iskolában már nem tudta megcsinálni ugyanezt. Megcsinálta, de visszavitték. Megmagyarázták neki, hogy mire való az iskola, meg a többi gyerek. Tanulás, szocializálódás, ilyesmik. Nehéznek találta. Szinte kivitelezhetetlennek. A tanárok mintha nem is ezen a bolygón éltek volna, olyan hangnemben szóltak hozzá. Ocsmány megalkuvásnak tűnt számára minden egyes barátságkötés. Teljesítményének értékelése szinte sosem vágott egybe azzal, amit ő gondolt róla. A világ legostobább, legzűrvarosabb intézményének találta az iskolát. Az összeset.

Aztán tanár lett. Nem azért, hogy bosszút álljon. És nem is azért, hogy majd ő megmutatja. Valahogy nem létezett más közeg a számára. Az élet egyéb szeletei sosem nyíltak meg előtte. Mert ő nem akarta vagy mások, mindegy is volt. Maradt a sín, amelyre gyerekkorában nagy nehezen ráállították. Néha, ha mélyen belegondolt, igen elkeseredett. Egyoldalás ember, ez vagyok én, gondolta magáról. Mint a katolikus papok, akik a családról beszélnek, noha fogalmuk sincs róla, mi az a család.

Ennek ellenére jó tanár lett. Szinte kiváló. Generációk sorsának alakítója. Nem a saját, diákok és kollégák megítélése szerint. Ő azonban üresnek találta az életét. Mert mindent megtett a diákjaiért, a legjobb tudással vértette fel őket, de mi maradt mindebből neki? Az emlékek, melyek oly gyorsasággal halványultak el, hogy pár év múlva már a nevekre és az arcokra sem emlékezett. És ha köszönőleveleket kapott innen-onnan, a világ messzi tájairól is, egyik sem rezegtetta meg a lelkét. Az őszök, ha tudátok ti, az őszök, amiket átéltem értetek. De ezt már késő volt elmagyarázni nekik.

Egyik ilyen őszön történt az is, már tanári pályafutásának alkonyán, hogy új igazgató került az iskola élére. Kívülről jött, nem ismerték. Noha jó küllemű, kellemes hangú negyvenes nő volt, már a kezdetektől gyanakvó arccal méregette Horgast, mint aki ősz hajszálatat vél felfedezni zakójának gallérján, vagy iróniát életúnt mosolya mögött. Meglehet, hogy ott voltak azok az ősz hajszálat, és az is lehet, hogy minden mosolya mögött ott volt az irónia – nem ellenőrizte egyiket sem. A lényeg,

hogy az első pillanattól fogva nekifeszültek egymásnak, mint akiket odaállítottak a ringbe, hogy üsse csak ki az erősebb a gyengébbiket. Az előző igazgatót szerette, vagy ha nem szerette is, legalább velekorú volt, értették egymást, értették az iskolát. Egy célért küzdöttek. Ezzel az igazgatóval másért fog küzdeni. Hogy melyikük maradjon a helyén.

A nő első ütése egy szerencsére nem túl jól sikerült balegyenes volt. Elrendelte, hogy a hatvan feletti kollégák nyilatkozzanak arról, meddig szándékoznak az iskola kötelekeiben maradni. Papíron, három napon belül. Hogy-hogy meddig akarunk maradni, háborodtak fel. Nyugdíjazásunkig. Az nem úgy van, mondta a nő. Mert ha nem végeznek minőségi munkát, fel is út, le is út. Négyüket érintette az ultimátum. Kettejük azonnali menesztésével maga Horgas is egyetértett volna. A tesi szakos kollégáéval, aki részegen tartotta az óráit, és a biológia szakoséval, aki meg sehogy. De Anna néninek, aki negyvenöt éve plántálja tanítványaiba az irodalom, az olvasás szeretetét, ilyen kérdést fel sem lett volna szabad tenni. Ő nem ezt érdemli. Na meg ő sem.

Egyik nap, kora délután, behívatta kettejüket az igazgatói irodába. Udvarias volt, teával kínálta őket, úgy bánt velük, mint tapasztalt idős kollégákkal, akikre ő maga is felnéz. Ugye tudják, miért kérettem magukat, kezdte. Kékesi és Markó kollégák minősíthetetlen munkát végeznek, el kell távolítanom őket az iskolából. De ezt csak adminisztratív úton tehetem meg, meg van kötve a kezem. A munkáltatói jogköröket nem én gyakorlom, semmi ilyesféle hatásköröm nincs. Viszont bizonyítékokat gyűjthetek ellenük. Ezt szolgálná ez a kérdőív is.

Itt elhallgatott, megköszöri a torkát, mint aki maga is úgy gondolta, kicsivel továbbment a kellesnél. De aztán egy nagy lélegzetvétel után folytatta, mit sem törődve azzal a megilletődöttséggel, amit a két nagy hírű kolléga szótlansága idézett elő benne. Ha önök hajlandók együttműködni, vagyis kitöltik az ívet, az nagy segítség lenne a számomra, mondta. Mert az azt jelentené, hogy komolyan vették a kérésemet, s így a másik két kollégának is komolyan kellene vennie. S ha megnézték már az ívet, láthatták, hogy szerepelnek rajta olyan kérdések, amelyekre ha nem az igazgató írja az ember, egykettőre lebukik. És én pont ezt szeretném elérni. Lebuktatni ezt a két embert, akik iskolánk szégyenei, nem restellem kimondani. De ehhez, mint már mondtam, kellene az önök szíves együttműködése.

Megint elhallgatott, hátha mondanak valamit ők is, de némák maradtak. Végül Anna néni szólalt meg. Megkérdezte a nőtől, hogy milyen hosszú volt az a leghosszabb időszak, amit egy kollégával együtt töltött. A nő azt válaszolta, hogy nyolc év. De csak azért, mondta, mert őt állandóan ide-oda tették. Nem tudott megmelegedni sehol, mindig máshol volt rá szükség. Na, látja, kedvesem, mondta Anna néni. Hát ez az. Minket meg nem raktak ide-oda, mert miránk mindig itt volt szükség.

Úgy váltak el, hogy nem egyeztek meg semmiben. Ők nem ígérték meg, hogy kitöltik az ívet, a nő nem helyezett kilátásba retorziókat. Horgas még aznap este, alighogy hazaért, kitöltötte, aztán azzal a mozdulattal, ahogy felállt az asztaltól, össze is

gyúrte. De nem annyira, hogy ne lehetett volna óvatos mozdulatokkal kisimítani. Kékesi és Markó neki is a bögyében volt. Hogy mit meg nem enged magának az a két alak! Csak dicsérni lehetne a nő bátor hozzáállását, amivel meg szeretné tisztítani az iskolát az oda nem valóktól. Aztán eszébe jutott, mit mondott Anna néni – harminc év együtt. Hát igen. Miért éppen most akar ő is megszabadulni tőlük? Mert váratlan segítséget kapott?

Egy teljes napon át gyötrődött. Kékesi és Markó nyilvánvalóvá tették, hogy nem fogják kitölteni az ívet, és ezt kérték tőlük is. Anna nénitől kérdezni sem mertte. Ő sem tőle, pedig egymással szemben ültek a tanári asztalnál. Úgy tettek, mint akik felül tudnak emelkedni az ilyesmin, pedig legbelül mindketten emésztették magukat. Erkölcsös-e ilyesmit művelni azokkal, akikkel több, mint harminc éven át naponta találkoznak? Biztosan nem. Ráadásul ilyen fondorlatos módon. Hogy tulajdonképpen ők mondják ki rájuk a végítéletet.

A harmadik napon bement az igazgatónőhöz és közölte vele, hogy nem tölti ki a lapot. Egyetért az elképzelésével, de őt hagyja ki ebből. És ha lehet, Anna nénit is. Egyikük sem ezt érdemli. Hogy segédként álljanak a hóhér bárdja mellé. Ők ennél sokkal többet tettek már le az asztalra. Érezte, hogy össze-vissza beszél, de jó volt össze-vissza beszélni. Nagyobb lett tőle a felháborodása. És az elszántsága is. A nő egy „Rendben, maga tudja”-mondattal elbocsátotta. Úgy iszkolt ki a szobából, mint a kutya, akinek zörgő dobozt kötöttek a farkára.

A vihar elülni látszott. Horgas végezte a munkáját a maga megszokott, nyugodt tempójában, de érezte, hogy valami nincs rendben vele. A bensejében, igen, ott nincs rendben valami. Olyasféle zűrzavar támadt benne, olyan értetlenkedés, ami gyerekkorában gyötörte utoljára. Mert hiába szerette volna, soha nem tudta elfelejteni azokat az éveket. Hogy olyan nehezen barátkozott meg a külvilággal, az emberekkel, mindennel. Hogy milyen lassan ment neki a beilleszkedés. Mert talán úgy gondolta, hogy nem muszáj mindenkinek beilleszkednie. Végül jobban beilleszkedett, mint kellett volna. Ez bántotta most. Mert hiába mondott ellent az igazgatónőnek, hiába tűnt rebellisnek a viselkedése, most már késő volt. Nem tudott örülni neki. Sőt, lelkiismeret-furdalása támadt.

Ezen a hétvégén nem érezte jól magát. Hiába maradt tovább az ágyban és ki sem lépett a lakásból, csak nem akart múlni a rosszullete. Mi a fene ez, motyogta hétfő reggel, mikor már az ajtóban állt és a hevederzár kulcsát kereste a karikán. Egyre csak forgatta a kulcsomót, de nem találta rajta azt a többpontos kulcsot, pedig az volt a leghosszabb. Szédült kicsit, és valami a látásával is lehetett: alig látott le a tenyeréig. Egy pillanatra megfordult a fejében, hogy nem kellene-e itthon maradnia. De hát a gyerekek várják: gyakoroltak a témazáróra, ha elhalasztja, nem biztos, hogy ugyanolyan jól sikerül majd nekik. Nem maradhat itthon. Legfeljebb lecsíp az utolsó órából, és pihen kicsit. Este meg korábban lefekszik.

Ahogy kilépett az utcára és elvegyült a többi gyalogos között, úgy érezte, hogy szalad. Hogy meg-meglódul néha, aztán lelassul, majd ismét nekilendül. Ha nem

tudta volna, hogy az imént az ajtóban még szédült, akár élvezte is volna ezt a furcsa mozgást. Olyan volt, mint a hajóhintában ülni gyerekkorában. Ez a föl-le, előre-hátra érzés. Ez az el a földtől, majd vissza a földre repülés-zuhanás. És az arcok, amelyek mind őt nézték. Csakúgy, mint akkoriban az anyja, amint azt mondja neki, hogy: Ne repülj messzire, fiam!

